

بررسی برنامه‌های حضوری برگزار شده توسط مرکز آموزش مداوم دانشگاه علوم پزشکی مشهد در سال ۱۳۹۰-۹۱

Evaluation of Verbal Continuing Medical Education Programs Organized by the Department of Continuing Education of Mashhad University of Medical Sciences in 2011-2012

نویسنده مسئول:

دکتر محمد جواد دهقان نبیری

Mohammad Javad Dehghan Nayyeri

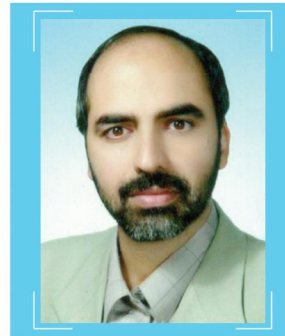
E-mail: dehghanmj@mums.ac.ir

متخصص بیماریهای عفونی و گرمسیری، دبیر آموزش مداوم دانشگاه علوم پزشکی مشهد

محمد جواد دهقان نبیری، سارا پرورش

Mohammad Javad Dehghan Nayyeri,
Sara Parvaresh

مرکز آموزش مداوم دانشگاه علوم پزشکی مشهد

ABSTRACT

Background: Continuing education education (CME) includes all educational programs after graduation in order to maintain and improve the skills and update medical knowledge. The purpose of this study was to evaluate the educational programs held by the CME department of Mashhad University of Medical Sciences.

Methods: In this descriptive cross-sectional study, CME programs held in 2011 and 2012 were evaluated. Data including the type of CME program, target group and number of participants were collected. In this study only the data of groups which were targeted for most programs were analyzed.

Results: A total of 597 CME programs including 87 compiled programs, 36 seminars, 107 workshops, 105 conferences, 243 periodic conferences, 9 professional short courses and 10 congresses were held in 2011 and 671 CME programs including 100 compiled programs, 28 seminars, 90 workshops, 151 conferences, 282 periodic conferences, 10 professional short courses and 10 congresses were held in 2012. In the majority of programs, general physicians (GPs), internal medicine specialists, gynecologists, oncologists, general surgeons and nurses were the target group. Considering the ratio of participants to the programs for each target group, nurses, GPs, pharmacists, dentists and midwives participated in the highest rates. On the other hand, thoracic surgeons, oncologists and radiotherapists had the lowest rate of participation in the programs.

Conclusion: Conducting CME programs, in addition to detailed planning, scheduled implementation and precise scoring for each group; requires accurate determination of target groups and timely informing to them. Revising the definition of target groups, rapid informing of each program to target groups and moving towards e-learning should be the goals of the department of CME.

Keywords: Education; Medical; Continuing

چکیده

پیش‌زمینه: آموزش مداوم پزشکی کلیه برنامه‌های آموزشی پس از فارغ‌التحصیلی را شامل می‌شود که در جهت حفظ مهارت‌های کسب شده و ارتقای کیفی و کمی و آموختن مطالب و مهارت‌های جدید علمی طراحی و اجرا می‌شود. هدف از مطالعه حاضر بررسی برنامه‌های آموزشی حضوری برگزار شده توسط اداره آموزش مداوم دانشگاه علوم پزشکی مشهد بود.

روش‌ها: این مطالعه توصیفی-مقطعی بر روی برنامه‌های آموزش مداوم ارائه شده در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ انجام شد. داده‌های جمع‌آوری شده شامل نوع برنامه، سال برگزاری، گروه هدف و تعداد شرکت‌کنندگان بود. در این مطالعه تنها اطلاعات گروه‌هایی که در اکثر برنامه‌ها گروه هدف بودند، مورد آنالیز قرار گرفت.

یافته‌ها: در مجموع ۵۹۷ برنامه آموزش مداوم شامل ۸۷ برنامه مدون، ۳۶ سمینار، ۱۰۷ کارگاه، ۱۰۵ کنفرانس، ۲۴۳ کنفرانس ادواری، ۹ دوره کوتاه‌مدت حرفه‌ای و ۱۰ همایش در سال ۱۳۹۰ و ۶۷۱ برنامه آموزش مداوم شامل ۱۰۰ برنامه مدون، ۲۸ سمینار، ۹۰ کارگاه، ۱۵۱ کنفرانس، ۲۸۲ کنفرانس ادواری، ۱۰ دوره کوتاه‌مدت حرفه‌ای و ۱۰ همایش در سال ۱۳۹۱ برگزار شد. در اکثر برنامه‌های برگزار شده: پزشکان عمومی، متخصصان بیماری‌های داخلی، متخصصان زنان و زایمان، متخصصان خون و سرطان، متخصصان جراحی عمومی و پرستاران گروه هدف را تشکیل می‌دادند. با در نظر گرفتن نسبت تعداد شرکت‌کنندگان بر تعداد برنامه‌های تعیین شده برای یک گروه هدف، پرستاران، پزشکان عمومی، داروسازان، دندانپزشکان و ماماها با بیشترین نسبت در برنامه‌ها شرکت کرده بودند. در حالی که متخصصان جراحی قفسه صدری، خون و سرطان، و پرتودرمانی کمترین نسبت شرکت در برنامه‌ها را دارا بودند.

نتیجه‌گیری: برگزاری برنامه‌های آموزش مداوم علاوه بر برنامه‌ریزی دقیق، اجرای زمان‌بندی شده و محاسبه امتیاز متناسب برای هر گروه؛ نیاز به تعیین دقیق و متناسب گروه‌های هدف و اطلاع‌رسانی به موقع دارد. اصلاح تعاریف گروه‌های هدف، هدف‌گذاری بر اطلاع‌رسانی سریع به تخصص‌های مختلف و حرکت به سمت آموزش مجازی باید از اهداف اداره آموزش مداوم باشد.

کلیدواژه‌ها: آموزش؛ پزشکی؛ مداوم

مقدمه

آموزش مداوم پزشکی یکی از عناصر اصلی حرفه‌ای‌گری در پزشکی شناخته شده است.^۱ آموزش مداوم کلیه برنامه‌های آموزشی پس از فارغ التحصیلی را شامل می‌شود که در جهت حفظ مهارت‌های کسب شده و ارتقای کیفی و کمی و آموختن مطالب و مهارت‌های جدید علمی طراحی و اجرا می‌شود.^۲ بر اساس قانون مصوب کشوری، اداره کل آموزش مداوم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مسئولیت تدوین، برگزاری و نظارت بر برنامه‌های آموزشی برای تمام گروه‌های جامعه پزشکی را بر عهده دارد. این اداره کل با همکاری دانشگاه‌های علوم پزشکی و دیگر مراکز مجاز بر برنامه‌های ارائه شده در شهرهای تحت پوشش دانشگاه‌های علوم پزشکی هر شهر نظارت دارد.^۳ مرکز آموزش مداوم دانشگاه علوم پزشکی مشهد، سالانه حدود ۶۰۰ برنامه آموزش مداوم حضوری اعم از سمینار، کنفرانس همایش، کارگاه و... برگزار می‌کند (جدول ۱). هدف از مطالعه حاضر بررسی برنامه‌های آموزشی حضوری برگزار شده توسط مرکز آموزش مداوم دانشگاه علوم پزشکی مشهد در سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ بود.

روش‌ها

این مطالعه توصیفی - مقطعی بر روی برنامه‌های آموزش مداوم ارائه شده در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ انجام شد. داده‌های جمع‌آوری شده شامل نوع برنامه، سال برگزاری، گروه هدف و تعداد شرکت‌کنندگان بود. عناوین برنامه‌های برگزار شده شامل همایش (کنگره)، سمینار، کنفرانس، کنفرانس ادواری، مدون، کارگاه و دوره آموزش کوتاه‌مدت حرفه‌ای بود.

- همایش؛ گردهمایی است که در آن ضمن طرح تازه‌های علمی، نتایج پژوهش‌های انجام شده در موضوع علمی مشخص، به صورت ارائه مقاله و پوستر برگزار می‌شود. همایش دارای سخنرانان متعدد ملی یا بین‌المللی است. طول مدت همایش معمولاً سه روز یا بیشتر است.

- سمینار؛ برنامه‌ای است که هدف آن بیان تازه‌های علمی و تجدید اطلاعات شرکت‌کنندگان و آشنایی با تجربیات دیگران است. سمینارها به صورت ارائه سخنرانی، میزگرد، پنل و جلسات پرسش و پاسخ برگزار می‌شود و طول مدت آن بیش از یک روز و معمولاً دو تا سه روز می‌باشد.

- کنفرانس؛ برنامه‌های یک نوبتی یا ادواری (ماهانه یا دوهفته یک بار) است که درباره موضوعی خاص به صورت سخنرانی، پنل و پرسش و پاسخ و ارائه موارد جالب (Case-Report) برگزار می‌شود. طول مدت کنفرانس یک روزه است.

- برنامه مدون؛ برنامه‌ای است که بر مبنای اصول علمی ذکر شده در کتب درسی رسمی دانشگاه (بایده‌های موجود در کتب مرجع هر رشته) جهت شاغلین مراکز غیرآموزشی و پژوهشی توسط کمیته‌های تخصصی ویژه در اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی طراحی و تدوین شده است.

- کارگاه، برنامه‌ای است که جهت تقویت مهارت‌های حرفه‌ای شرکت‌کنندگان برگزار می‌شود و شرکت‌کنندگان در گروه‌های کوچک جهت تبادل اندیشه‌ها، تجربیات و دیدگاه‌هایشان به شور و

مشورت (همزمان با انجام تمرینات عملی) می‌پردازند. طول مدت این برنامه‌ها چند روز و حداکثر یک هفته است.

- دوره آموزش کوتاه مدت حرفه‌ای، برنامه‌ای است که هدف از برگزاری آن "آموزش مهارت‌های جدید" و "تقویت مهارت‌های حرفه‌ای قبلی" باشد و حداقل نیمی از ساعات آن به صورت بالینی یا عملی برگزار می‌شود. طول مدت آموزش کوتاه‌مدت حرفه‌ای از دو هفته تا شش ماه متغیر است. در این مطالعه تنها اطلاعات گروه‌هایی که در اکثر برنامه‌ها گروه هدف بودند، مورد آنالیز قرار گرفت. داده‌ها در نرم افزار Excel مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در مجموع ۵۹۷ برنامه آموزش مداوم شامل ۸۷ برنامه مدون، ۳۶ سمینار، ۱۰۷ کارگاه، ۱۰۵ کنفرانس، ۲۴۳ کنفرانس ادواری، ۹ دوره کوتاه‌مدت حرفه‌ای و ۱۰ همایش در سال ۱۳۹۰ و ۶۷۱ برنامه آموزش مداوم شامل ۱۰۰ برنامه مدون، ۲۸ سمینار، ۹۰ کارگاه، ۱۵۱ کنفرانس، ۲۸۲ کنفرانس ادواری، ۱۰ دوره کوتاه‌مدت حرفه‌ای و ۱۰ همایش در سال ۱۳۹۱ برگزار شد (جدول ۱).

در اکثر برنامه‌های تدوین شده؛ پزشکان عمومی، متخصصان بیماری‌های داخلی، متخصصان زنان و زایمان، متخصصان خون و سرطان، متخصصان جراحی عمومی و پرستاران گروه هدف را تشکیل می‌دادند (جدول ۲). در میان برنامه‌های برگزار شده در هر دو سال، بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان مربوط به گروه هدف پرستاران، پزشکان عمومی، داروسازان، دندانپزشکان و ماماها بود.

با در نظر گرفتن نسبت تعداد شرکت‌کنندگان بر تعداد برنامه‌های تعیین شده برای یک گروه هدف؛ پرستاران، پزشکان عمومی، داروسازان، دندانپزشکان و ماماها با بیشترین نسبت در برنامه‌ها شرکت کرده بودند. در حالی که متخصصان جراحی قفسه صدری، متخصصان خون و سرطان بالغین و متخصصان پرتودرمانی کمترین نسبت شرکت در برنامه‌ها را دارا بودند (جدول ۲). با مقایسه‌ی سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ مشخص می‌شود، در سال ۱۳۹۱ میزان شرکت کردن گروه‌های مختلف نسبت به برنامه‌های برگزار شده افزایش یافته است.

بحث و نتیجه‌گیری

شرکت در برنامه‌های آموزش مداوم پزشکی یکی از ضروریات تمدید اعتبار مدارک و پروانه کار جامعه پزشکی است. از طریق این برنامه‌ها امتیازاتی برای شرکت‌کنندگان در نظر گرفته می‌شود. در ایران، در رشته‌های پزشکی (شامل پزشکان، داروسازان، دندانپزشکان و دکترای علوم آزمایشگاهی) کسب سالانه ۲۵ امتیاز و رشته‌های پیراپزشکی مشمول قانون نیز سالانه ۲۵ امتیاز جهت تمدید پروانه فعالیت لازم می‌باشد. با وجود تدوین قانون کسب امتیاز برای رشته‌های پرستاری و مامایی، این قانون تاکنون به مرحله اجرا درنیامده است. در ایالات متحده آمریکا شورای اعتباربخشی برای آموزش مداوم پزشکی

جدول ۱. برنامه‌های آموزش مداوم حضوری برگزار شده در دانشگاه علوم پزشکی مشهد به تفکیک نوع برنامه

سال	مدون	سمینار	کارگاه	کنفرانس	کنفرانس ادواری	دوره کوتاه‌مدت حرفه‌ای	همایش	جمع
۱۳۹۰	۸۷	۳۶	۱۰۷	۱۰۵	۲۴۳	۹	۱۰	۵۹۷
۱۳۹۱	۱۰۰	۲۸	۹۰	۱۵۱	۲۸۲	۱۰	۱۰	۶۷۱

جدول ۲. بیشترین گروه هدف‌های برنامه‌های آموزش مداوم برگزار شده در سال ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱

گروه هدف (رشته)	تعداد برنامه‌ها		تعداد شرکت‌کنندگان		نسبت تعداد شرکت‌کنندگان به تعداد برنامه‌ها	
	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱	سال ۱۳۹۰	سال ۱۳۹۱
پزشکی عمومی	۲۵۶	۲۵۲	۲۲۳۹	۹۴۲۶	۸/۷	۳۷/۴
بیماری‌های داخلی	۲۴۷	۲۷۹	۱۷۹	۹۷۳	۰/۷	۳/۴
زنان و زایمان	۲۳۴	۲۰۸	۳۲۷	۱۲۱۴	۱/۳	۵/۸
خون و سرطان بالغین	۲۲۲	۲۰۲	۹	۴۶	۰/۰۴	۰/۲
جراحی عمومی	۲۱۲	۱۸۴	۱۰۴	۴۹۸	۰/۵	۲/۷
پرستاری	۲۰۵	۲۰۸	۴۴۲۰	۱۱۶۸۴	۲۱/۵	۵۶/۱
رادیولوژی	۲۰۱	۲۰۰	۲۰۱	۳۹۱	۱	۱/۹
جراحی قفسه صدری	۱۸۸	۱۲۳	۰	۲۰	۰	۰/۱
بیماری‌های کودکان	۱۸۷	۱۶۴	۳۳۷	۸۷۰	۱/۸	۵/۳
پرتودرمانی	۱۸۶	۱۴۹	۲۷	۲۴۰	۰/۱	۱/۶
مامایی	۱۷۴	۱۵۵	۵۸۰	۱۵۲۳	۳/۳	۹/۸
بیهوشی	۱۵۹	۱۷۹	۲۵۰	۸۲۴	۱/۵	۴/۶
دندانپزشکی	۱۳۳	۹۶	۴۶۲	۲۲۰۸	۳/۴	۲۳
داروسازی	۱۲۰	۹۱	۴۶۰	۲۹۵۶	۳/۸	۳۲/۴
علوم آزمایشگاهی	۶۸	۱۳۳	۲۷	۷۰	۰/۴	۰/۵۲

یکی از راه‌ها برای افزایش مشارکت گروه‌های مختلف در برنامه‌های آموزش مداوم برگزاری برنامه‌ها از طریق اینترنت و بسته‌های رایانه‌ای (آموزش مجازی یا E-Learning) است.^۲ برگزاری برنامه‌های آموزش مداوم علاوه بر برنامه‌ریزی دقیق، اجرای زمان‌بندی شده و محاسبه امتیاز متناسب برای هر گروه؛ نیاز به تعیین دقیق و متناسب گروه‌های هدف و اطلاع‌رسانی به موقع دارد. اصلاح تعاریف گروه‌های هدف، هدف‌گذاری بر اطلاع‌رسانی سریع به تخصص‌های مختلف و حرکت به سمت آموزش مجازی باید از اهداف اداره آموزش مداوم باشد.

سپاسگزاری

از دبیرخانه مجله سازمان نظام پزشکی مشهد به واسطه همکاری علمی در تهیه این مقاله تشکر می‌شود.

تضاد منافع: ندارد.

(ACCME) بر اجرای برنامه‌های آموزش مداوم پزشکی نظارت دارد،^۴ و اعتبار برنامه‌های آموزش مداوم بر اساس ساعت (و نه امتیاز) سنجیده می‌شود. با اینکه در نقاط مختلف آمریکا، حداقل ساعات ضروری آموزش مداوم متفاوت است، اما به طور متوسط سالانه بین ۴۰ تا ۵۰ ساعت حضور در برنامه‌های آموزش مداوم برای تمدید اجازه کار پزشکان الزامی است.^۵ در مطالعه حاضر، مشخص شد پرستاران به نسبت بسیار بیشتری در مقایسه با سایر رشته‌ها و تخصص‌ها در برنامه‌های تدوین‌شده شرکت می‌کنند. در مقابل، متخصصان جراحی قفسه صدری، خون و سرطان بالغین و پرتودرمانی به نسبت کمی در مقایسه با سایر رشته‌ها و تخصص‌ها در برنامه‌های تدوین‌شده شرکت می‌کنند. علت این مسئله می‌تواند اختصاص نامتناسب بعضی از رشته‌ها و تخصص‌ها به عنوان گروه هدف برنامه‌های برگزار شده باشد. به این صورت که بعضی از رشته‌ها بیش از حد منطقی به عنوان گروه هدف برنامه‌ها معرفی شده‌اند. از طرف دیگر عدم اطلاع‌رسانی مناسب و به موقع ممکن است باعث کاهش میزان مشارکت گروه‌های مذکور باشد.

لطفاً به این مقاله از ۱ تا ۲۰ امتیاز دهید.

کد این مقاله: ۶۲۰۷

شماره پیامک مجله: ۳۰۰۷۸۳۸

نحوه امتیازدهی: امتیاز - شماره مقاله

نمونه صحیح امتیازدهی (چنانچه امتیاز شما ۲۰ باشد): ۶۲۰۷-۲۰

References:

1. Bahador H, Pazooki A, Kabir A. Effectiveness of continuing medical education considering participant's idea in Iran University. J Pak Med Assoc. 2010 Jun;60(6):435-9.
2. Mumcu G, Köksal L, Şişman N, Çatar Ö. Continuing Medical Education and E-Learning for Health Professionals. Journal of Marmara University Institute of Health Sciences. 2011;1(1):74-8.
3. Central Division of Continuing Medical Education. Integrated System of Continuing Medical Education [Internet]. Available from:

http://www.ircme.ir/App_Web/%28Guest%29/CMS/Static/Introduction.aspx?CenterID=29

4. Accreditation Council for Continuing Medical Education (ACCME). The Accreditation Requirements of the Accreditation Council for Continuing Medical Education (ACCME). Chicago, IL: ACCME; 2012.
5. Continuing Medical Education for Licensure Reregistration. State Medical Licensure Requirements and Statistics. Chicago, IL: American Medical Association; 2006.